

JANET RODENBURG, NAJLA WASSIE – Vluchtelingen, asielzoekers en ongedocumenteerden zijn extra kwetsbaar als het gaat om gendergerelateerd geweld. Soms weten ze niet dat bepaalde vormen van geweld in Nederland niet acceptabel zijn, of zelfs strafbaar. Onwetendheid heerst ook over hoe en waar men hulp kan krijgen om het geweld te stoppen. MOVISIE en Pharos hebben daarom een voorlichtingstraject uitgezet in een aantal grote steden.

GEWELD IS NIET GEWOON

Wat er achter de voordeur gebeurt

Nieuwkomers in Nederland lopen een verhoogd risico slachtoffer te worden van gendergerelateerd* geweld. Het kan bijvoorbeeld gaan om huiselijk geweld, seksuele intimidatie, eengerelateerd geweld of gedwongen prostitutie. Meerdere oorzaken liggen hieraan ten grondslag. Maar de kern is de maatschappelijk kwetsbare positie van veel nieuwkomers. In het algemeen bekleden zij een lage sociaaleconomische positie in de samenleving. Daarbij kunnen ook onverwerkte (oorlogs)trauma's, opgedaan in het land van herkomst of tijdens de vlucht, een rol spelen. De opeenstapeling van deze fac-

toren leidt niet zelden tot stress, onzekerheid en tot geweld binnen gezinnen.

Gendergerelateerd geweld komt relatief meer voor in afhankelijkheidsrelaties. Bij nieuwkomers zijn vooral vrouwen en kinderen extra kwetsbaar, onder andere door taalbarrières, culturele normen en financiële afhankelijkheid. Hun kwetsbaarheid voor gendergerelateerd geweld wordt versterkt doordat reguliere instanties deze vrouwen en kinderen onvoldoende bereiken. Met als gevolg dat zij minder toegang hebben tot kennis over wet- en regelgeving in Nederland of organisaties voor hulp aan slachtoffers en daders. ▶

▲ Gendergerelateerd geweld komt vaker voor in afhankelijkheidsrelaties.

► GEWELD IS NIET GEWOON

Het project Geweld is niet gewoon is gebaseerd op het voorlichtingspakket genaamd Geweld is niet gewoon. Ken uw recht –zoek hulp! Pharos en MOVISIE ontwikkelden dit in 2010 voor asielzoekers, in samenwerking met het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA). Bij de lancering van dit voorlichtingsmateriaal gaven veel migrantenorganisaties aan dat er relatief veel gendergerelateerd geweld bij hun achterban voorkwam. Zij wilden dit onderwerp daarom graag oppakken. Het huidige project Geweld is niet gewoon is ontwikkeld als antwoord op de vraag vanuit deze organisaties.

Doel van het project is tweeledig. Allereerst worden migranten, asielzoekers, vluchtelingen en ongedocumenteerden bewust gemaakt van de verschillende vormen van fysiek en psychisch geweld en gaan zij hierover in gesprek. Daarnaast wordt informatie geboden over rechten en mogelijkheden om hulp te zoeken, als (potentieel) slachtoffer, plegger of getuige van gendergerelateerd geweld.

Centraal staat de *peer-to-peer* aanpak: nieuwkomers geven voorlichting over geweld aan andere nieuwkomers. Deze voorlichters zijn opgeleid om goed geïnformeerd in gesprek te gaan met hun achterban. Zij maken gebruik van het bestaande voorlichtingsmateriaal (zie kader). Dit materiaal bestaat uit een pakket met folders in zeven talen, een dvd en een handleiding. De dvd bevat eenvoudige animatiefilmpjes waarin verschillende thema's aan bod komen: huiselijk geweld, eengerelateerd geweld, seksuele intimidatie, gedwongen prostitutie en discriminatie van homoseksuelen.

REGULIERE ORGANISATIES BETREKKEN

In totaal zijn elf sleutelpersonen (tien vrouwen en een man) uit verschillende gemeenschappen (afkomstig uit Afghanistan, Burkina Faso, Eritrea, Ethiopië, Iran, Koerdistan, Soedan en Somalië) getraind om voorlichtingen te verzorgen. Behalve het verwerven van kennis over diverse vormen van gendergerelateerd geweld, hebben de deelnemers zich ook gespreksvaardigheden eigengemaakt en kennis vergaard over verschillende interactieve werkvormen. Na de training heeft iedere deelnemer een aantal voorlichtingsbijeenkomsten gehouden. Om de voorlichters te ondersteunen zijn drie coördinatoren uit de verschillende doelgroepen aangesteld om mee helpen met het organiseren en implementeren van bijeenkomsten. Daarnaast spelen deze coördinatoren een centrale rol bij het leggen van contacten met de reguliere hulpverlening, zoals het Steunpunt Huiselijk Geweld, het Meldpunt Zorg en Overlast, de lokale GGD'en, en het Algemeen Maatschappelijk Werk.

Omdat het belangrijk is om de verschillende groepen nieuwkomers kennis te laten maken met deze reguliere organisaties, zijn vertegenwoordigers van deze organisaties uitgenodigd om voorlichting te geven, onder andere over wet- en regelgeving in Nederland. Van de mogelijkheid om vragen te stellen wordt veelvuldig gebruikgemaakt. Zo blijkt er regelmatig verwarring te bestaan over het verschil tussen het (anoniem) melden van geweld bij het regionale Steunpunt Huiselijk Geweld en het doen van aangifte (bij de politie). Door deze voorlichtingsbijeenkomsten met aanwezigheid van re-

In ruim een jaar zijn de voorlichters uitgedigroeid tot 'ambassadeurs tegen geweld'

ELEVATOR PITCH VOORLICHTSTER H. BELAY

'Ik neem veel initiatief en ben een doorzetter. Daarnaast heb ik goede contacten met de Afrikaanse migranten. Hierdoor kan ik veel verschillende doelgroepen bereiken. Ik schroom niet om mensen op straat, op de markt of in restaurants aan te spreken. Op deze manier lukt het mij goed om migranten te interesseren voor diverse interculturele projecten. Tot slot heb ik veel ervaring in de hulp- en dienstverlenende sector en uitgebreide kennis van de sociale kaart.'

FOTO: EELCO GORTER

guliere instanties is de drempel verlaagd voor nieuwkomers om hulp te zoeken of informatie in te winnen. Ook heeft het ertoe geleid dat samenwerkingsverbanden zijn ontstaan tussen de Geweld is niet gewoon voorlichters en de reguliere hulpverlening.

HUISELIJK GEWELD

Tijdens de voorlichtingsbijeenkomsten zijn per keer een of twee specifieke thema's behandeld. Meestal ging het om huiselijk en eengerelateerd geweld. Vooral in de gemengde groepen (vrouwen en mannen samen) kwam het soms tot interessante discussies. Zo uitte een mannelijke deelnemer zijn zorg over het emancipatieproces van vrouwen in Nederland. Geen wonder dat dit mannen onzeker maakt, waardoor ze soms hun handen niet thuis kunnen houden, aldus deze meneer. In de meeste landen van herkomst vervullen familieleden een bemiddelende rol wanneer er spanningen zijn tussen echtgenoten. Hierdoor zou er volgens de deelnemers minder geweld worden gepleegd dan in Nederland. Hierop reageerde een oudere man:

▲ Sleutelpersonen verzorgen voorlichtingsbijeenkomsten.

‘Als we onze bestemming weten en als de ziel goed voelt, maakt het niet uit waar je bent, in Nederland of in Soedan. De basis van een relatie is liefde. Samen betekent niet alleen lichamelijk, maar ook geestelijk. Liefde kan de ziel opvoeden.’

Een voorlichter afkomstig uit Burkina Faso schreef in zijn verslag:

‘Wij hebben geanalyseerd dat mannen vrouwen slaan om hun macht te tonen. Wij hebben ook geanalyseerd dat het door de opvoeding en de cultuur komt. Eén van de mannen vertelde dat het met het opleidingsniveau te maken heeft. Anderen hebben meegemaakt dat hun vaders ook sloegen. In dit geval zijn de mannen niet alleen daders, maar ook slachtoffers.’

TABOETHEMA'S

Opvallend was voorts dat in meerdere groepen een sterke behoefte bleek aan voorlichting over opvoeden tussen twee culturen en het leven in de Nederlandse samenleving. Dit kan erop wijzen dat men liever over veilige thema's als opvoeding praat en taboethema's, zoals gendergerelateerd geweld, liever vermijdt. Sommige voorlichters kondigden het onderwerp van hun bijeenkomst daarom liever aan in bedekte termen. Zoals: wat er achter de voordeur gebeurt. Een van hen sneed het thema loverboys indirect aan door met een groep meiden eerst in gesprek te gaan over verliefdheid en middelbare school. Slechts op één bijeenkomst werd discriminatie van homoseksuelen besproken. Een Eritrese voorlichter vertelt: ‘Wat ik persoonlijk van dit alles geleerd heb, is dat het voor een voorlichter heel belangrijk is dat je echt weet waar je het over hebt. Maar ook dat je goed weet te luisteren naar de mensen en ruimte geeft om hun kennis, gevoelens zoals boosheid, verdriet en schuld of tegenstand duidelijk te maken.’

Omdat dit soort thema's veel aandacht en energie vereisen en serieuze onderwerpen betreffen, is het goed om na afloop iets gezelligs te doen, zoals samen

eten of drinken. Het zorgt voor een vrolijker slot, meer vertrouwen en een veilig gevoel.’

AMBASSADEURS TEGEN GEWELD

In het najaar van 2013 is Geweld is niet gewoon geëvalueerd samen met de voorlichters en coördinatoren. De voorlichters kregen certificaten van deelname uitgereikt. In een periode van ruim een jaar zijn de voorlichters uitgegroeid tot ‘ambassadeurs tegen geweld’. Het zijn krachtige semi-professionals die op een creatieve en cultuursensitieve manier de strijd aangaan tegen gendergerelateerd geweld. Als bruggenbouwers naar de ‘moeilijk bereikbare doelgroepen’ kunnen zij een waardevolle bijdrage leveren aan de activiteiten van reguliere instanties. Tijdens de evaluatie is gesproken over hoe de voorlichters zich beter ‘in de markt’ kunnen zetten. Daartoe oefenden zij – soms onder veel hilariteit – de *elevator pitch*, een manier om kort te verwoorden waar iemand voor staat. Twee voorbeelden:

‘Ik ben een veelzijdig trainer en voorlichter, met specialisme op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Mij kenmerkt als voorlichter dat ik kennis van zaken heb en goed de discussie weet aan te wakkeren, ook over taboeonderwerpen. Ik krijg vaak de feedback van mensen dat zij mij prettig vinden in de omgang, dat ik goed kan luisteren, en dat ik kennis van zaken heb. Ik werk graag samen met reguliere instanties, om een brugfunctie te vervullen naar de West-Afrikaanse gemeenschap.’

‘Tijdens mijn werk heb ik veel ervaring opgedaan als voorlichter op het gebied van gendergerelateerd geweld en welzijn algemeen, vooral onder de Afghaanse groep, maar ook multicultureel. Ik kan snel naar de wortel van het conflict gaan tussen partners en binnen gezinnen en ben oplossingsgericht en activerend. Ik ken de taboeonderwerpen en ga zorgvuldig over deze onderwerpen in gesprek.’

Met de GGD Rotterdam-Rijnmond is inmiddels afgesproken dat enkele getrainde voorlichters verder opgeleid zullen worden tot aandachtsfunctionarissen. Zij gaan meedraaien in de trainerspool Meldcode Huiselijk Geweld & Kindermishandeling. Daarnaast kunnen ze als vertrouwenspersoon optreden binnen hun eigen gemeenschap. Het is te hopen dat dit voorbeeld navolging zal krijgen in de andere grote steden.

DE VOLGENDE STAP

Met de reeks voorlichtingen binnen het kader van het project Geweld is niet gewoon, zijn verschillende vormen van gendergerelateerd geweld onder de aandacht gebracht en in een context geplaatst. Een volgende stap is om het geweld ook daadwerkelijk bespreekbaar te maken en uit te bannen. Zoals één van de voorlichters aangaf: ‘De sleutel past in het slot, en nu moet de deur worden geopend.’

Janet Rodenburg is projectleider bij Pharos. Najla Wassie is trainer en projectmedewerker bij Pharos.

* Met de term gendergerelateerd geweld doelen we op seksgerelateerd geweld. Het gaat vaak om geweld tegen vrouwen, meisjes of homoseksuele mannen.

MULTIMEDIA VOORLICHTINGSPAKKET

Het multimedia voorlichtingspakket *Geweld is niet gewoon. Ken uw recht – zoek hulp!* bestaat uit een handleiding, brochure en film. Het pakket is in 2010 ontwikkeld en verspreid onder alle asielzoekerscentra. Bij de lancering van het materiaal gaven veel migrantenorganisaties aan ook behoefte te hebben aan voorlichting voor hun eigen achterban. In samenwerking met vluchtelingenorganisaties, gemeenten en reguliere instanties in Amsterdam en Rotterdam-Rijnmond leidden MOVISIE en Pharos twaalf vrijwilligers op tot trainers. Zij hebben zesendertig voorlichtingen gegeven over gendergerelateerd geweld aan andere nieuwkomers. Met dank aan Skanfonds en de Stichting Bevordering van Volkskracht voor de financiering van dit project. Het pakket is te bestellen via: www.pharos.nl

Centraal staat de peer-to-peer aanpak: nieuwkomers geven voorlichting aan nieuwkomers